

vényszerűségek, szabályok) megalkotása az egyik legfontosabb gondolkodási folyamat. A gondolkodásra nevelésben a legfontosabb feladatunk a lényeglátásra, az elvonásra nevelés. Egy-egy lényegtelen jegy, felesleges gondolat megzavarja a tanulókat. Különösen az olvasmányok feldolgozásakor, a vázlatkészítésnél tapasztaljuk ezt. A fogalomalkotás logikai menetében a tanulóknak el kell jutniuk az ítéletalkotáshoz, a szabálymegállapításhoz. Ezt a tanulói tevékenységet a nevelő rendszeresen korrigálja és szabatos kifejezésekkel segíti.

A fogalomalkotás az alsó tagozat osztályai-ban frontális óravezetéssel történik. Tiszta, világos, a lényeges jegyeket tükröző fogalmak birtokába kell jutniuk a tanulóknak. A modern

pedagógia követelménye, hogy valamennyi tanuló a tanórán saját képességének megfelelő optimális intenzitású szellemi munkát végezzen. Egy-egy téma feldolgozásához sok előzetes megfigyelési, adatgyűjtési feladatot adhatunk. Ezek felhasználásával, kellő motiválással jól aktíválhatjuk tanulóinkat a fogalomalkotásban. Az így szerzett ismeretek maradandóbbak és serkentik a tanulókat tudásuk továbbfejlesztésére. Ha a nevelő úgy aktivizálja tanulóit, hogy azok a problémameglátásban erőik megfeszítésével jussanak el, felébreszti tanítványaiban az önművelés igényét és örömét.

*Dr. Hencz Aurélné
Szeged*

KOVÁCS MARGIT

Pécs, Tanárképző Főiskola

GYAKORLÓ ÓRA MATEMATIKÁBÓL CSOPORTFOGLALKOZÁSSAL

A tantárgypedagógiai kísérletek sokat foglalkoznak a tanítás — tanulás folyamatával, a tanulás hatékonyabbá tételével. Pedagógusok sokasága keresi azokat a módszeres eljárásokat, amelyek segítségével a tanulók nem passzív szemlélői a tanár munkájának, jobb esetben befogadói az ismereteknek, hanem az oktató, nevelő munka tevékeny résztvevői. Az ismeretelsajátítás folyamatába tevékenyen bekapcsolódhatnak a tanulók a csoportfoglalkozás keretében.

Jól használható ez a munkaforma gyakorlás alkalmával is. Ezért a 6. osztályos számtan-mértan anyag gyakorlását több esetben csoportfoglalkozással oldottam meg.

Az év első ilyen jellegű óráján megalakítottuk a csoportokat. 4—4 tanuló tartozott egy csoportba. A csoportok különböző képességű és előmeneteli tanulókból tevődtek össze. Javasoltam minden csoportnál vezetőt. Úgy láttam, hogy a tanulók egyetértettek mind a csoportbeosztással, mind a vezető személyével. Röviden megbeszéltük a vezető és a csoporttagok jogait, feladatait. Év közben egy vezetőt kellett leváltani, mivel nem szervezte elég ügyesen társai munkáját. A többi beosztás változatlan maradt év végéig.

A csoportfoglalkozással szervezett gyakorló órák menete általában a következő volt:

1. Házi feladat ellenőrzése;
2. A gyakorláshoz szükséges alapfogalmak, ismeretek felelevenítése közös munkával. — Ez szóban, vagy írásban történt;
3. Célkitűzés.

4. Az ismeretek gyakorlása csoportmunka keretében. A csoportok általában írásban kapták a feladatokat. Közösén elolvasták a feladatlapokat, majd a csoportvezető elosztotta a munkát. Ő ellenőrizte elsősorban a feladatmegoldás pontosságát, külső formáját. Megbeszélték, hogy egy-egy feladat megoldásáról, eredményéről ki számol be.

5. A csoportok beszámolnak munkájukról. Az óra ezen része egyben összefoglalás is.

6. A tanár értékeli az egész osztály, majd a csoportok munkáját. Dicsér, buzdít, esetleg elmarasztal.

7. Házi feladat jelölése.

Ezt az általános felépítési megoldást alkalmazva például a Grafikus ábrázolás c. anyag-rész gyakorlása az alábbiak szerint történt:

Tantárgy:

Matematika (6. osztály).

Tanítási anyag:

A grafikus ábrázolás.

Oktatási feladat:

A grafikus ábrázolás gyakorlása.

Nevelési feladat:

Önálló munkára nevelés.

1. Rendtartó intézkedések. (A rajtítkár jelenti, hogy mindenkinek készen van-e a házi feladata.)

2. Házi feladat ellenőrzése.

Tankönyv:

127. oldal 452. példa,

110. oldal 410. példa.

3. Osztályfoglalkoztatás: Milyen lépésekben történt a mennyiségek grafikus ábrázolása?

(táblázat készítése, tengelyek rajzolása, beosztás a tengelyeken, pontok keresése, majd ezek összekötése). Mondjatok olyan feladatot, amelyet ábrázolva egyenes vonalat — tört vonalat — hiperbolát kapunk!

4. Célkitűzés: Ma gyakoroljuk a grafikus ábrázolást.

5. A csoportok feladatlapokat kapnak, majd dolgoznak. A feladatlapon szereplő példák:

a) Egy vonat óránként átlag 60 km-t halad. Mennyit halad 1, 2, 3, 4, 5 óra alatt? Készítetek táblázatot a vonat útjáról, majd az adatokat ábrázoljátok grafikusán! (A csoportok feladata csak annyiban különbözik egymástól, hogy az óránként megtett út 80, 90, 100, 120 km);

b) Készítetek olyan feladatot, amelynek adatait ábrázolva tört vonalat kaptok!

Készítetek el a táblázatot, majd a grafikont!

(Minden csoport ezt a feladatot kapta.)

c) Egy téglalap területe 36 cm^2 . Mekkora az egyik oldala, ha a másik oldal 1 cm, 2 cm, 3 cm, 4 cm, 6 cm, 9 cm, 12 cm, 18 cm, 36 cm?

Készítetek táblázatot, majd ábrázoljátok a két oldal közötti összefüggést! (Közös szöveg minden csoport feladatlapján.)

6. Közös megbeszélés: A csoportok egy-egy képviselője beszámol az első feladat eredményéről. Azt is elmondja, hogy milyen vonal a grafikon képe. A tanulók közösen gondolkodnak, majd egy közülük válaszol az alábbi kérdésre: Melyik autó útját ábrázoló vonal a legmeredekebb?

A második feladatról szintén csoportonként számolnak be, de most más tanuló. Lázgörbét

készítettek, egy nap hőmérsékleti grafikonját; egy hét, nap középhőmérsékletét ábrázolták a csoportok.

A harmadik feladatnál egyik csoport tagja válaszol a következő kérdésre: Milyen vonal ábrázolja a téglalap két oldala közötti összefüggést? Más csoport egy tagja ismerteti a táblázat adatait. A többi csoport ellenőrzi saját munkáját.

7. Az osztály munkájának értékelése, majd a csoportok munkájának értékelése. Dicséretet kap az a csoport, ahol összehangoltan, fegyelmezetten folyt a munka. A csoportvezetők ezért kapnak dicséretet, hogy nem ők szerepeltek mindig, más-más tanulót segítettek abban, hogy ügyesen be tudjon számolni a munkáról. Elmarasztalásra nincs szükség.

8. Házi feladat: Készíts önállóan feladatot grafikus ábrázoláshoz! Tankönyv: 110. oldal, 410. d).

Megjegyzések az órához:

A tanulók rendelkeztek azokkal a szükséges ismeretekkel, amelyek segítségével önállóan dolgozhattak az órán.

A feladatok mennyisége megfelelő volt. Az ilyen módon szervezett órák igen fontos része a csoportmunka utáni közös megbeszélés. Erre is jutott elég idő.

Mivel az 1. és 2. feladat részben, vagy egészben eltérő volt a különböző csoportoknál, ezért minden tanuló figyelt a megbeszélésnél. Ezt elősegítették még az egész osztályhoz intézett kérdések.

A következő órák, a dolgozatírás tapasztalatai alapján a tanulók kellő mértékben gyakorolták a grafikus ábrázolást ezen az órán.

AZ OSZTÁLYFŐNÖK NEVELŐMUNKÁJA

A fegyelmezett magatartás kialakítása

Nem egyszer lehet hallani egy-egy óra után a nevelői szobákban az osztályfőnök előtt ilyenféle kifakadásokat:

— Nevelj meg az osztályodat, mert rettenetesen fegyelmeztelenek!... Hosszú idő óta nem tanulnak óráról-óraára semmit!

Vagy egy másik tanár az 5. osztályból kilépetve bosszúsán szól:

— Nem hiszem el, hogy ezek a gyerekek az alsó tagozatban olyan jók voltak. Most alig lehet bírni velük!

Miután ilyen és ehhez hasonló kijelentések szinte minden nap elhangzanak, az osztályfőnök igyekszik meggyőzni kártársait ennek éppen az ellenkezőjéről, mert úgy érzi, az ő kötelessége megvédeni osztályát minden támadás

ellen. Nem beszélve arról, pedagógiai munkájának eredménytelenségét támasszák alá gyermekeiről alkotott ilyenféle megállapítások.

A felső tagozatos tanárok közül sokan gúnyos mosollyal hallgatják alsós kártársaikat, midőn azok beszámolnak gyermekeik jó magatartásáról és szép tanulmányi eredményéről. Szemükben kételkedés látszik, csak éppen azt nem mondják: Nem igaz!

Nem igaz, mert ők pontosan az ellenkezőjét tapasztalják nem egy esetben, midőn a felső tagozatba kerülnek ezek a jónak mondott gyerekek. Hányszor dől dugába a legjobban előkészített óra, s jön ki a tanár az osztályból elkeseredetten, mert a fegyelmezetlen tanulók megakadályozták, hogy mindazt a sok szépet